Tečaj XIV. **NOVICE** List 68.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 23. augusta 1856.

Nove žalostinke čez stare napake.

(Dalje.)

Al s tem še ni vse opravljeno, da gospodar le več klaje prideluje, — treba, da tudi živino svojo bolje redí. Marsikter prodaja klajo, ker ima za potrato, ako živino svojo popolnoma napase z mervo ali deteljo, češ, kaj bo jedla samo senó, saj je tudi slama dobra. Dosti gospodarjev je zapopadenih v to krivo misel.

Naj bi si to pač vsi tisti dobro zapomnili, pri kterih goveda zavolj pomanjkanja tečne klaje veči del leta stradajo ali ravno le toliko klaje dobivajo, da se za silo pri življenji ohranijo. Taka napačna živinoreja — pravi Pinkert v svoji naj novejši knigi — donaša gospodarjem le škodo, zakaj ne splača se po taki medli živini ne delo, ki ga ima gospodar s postrežbo njeno, — tudi od kapitala, ki ga ima v živini, ne vleče dostojnega činža, in gnoja ima manj, pa še ta, ki ga dobiva, je veliko manj vreden.

Gotove skušnje so učile, da ima gospodar veliko več dobička, ako le 10 krav ima, pa te bolje redí, kakor če jih ima 15 pa lačnih in sostradanih. To pa se godí pri vseh takih kmetijah, ktere nimajo merve ali saj premalo, in jim tudi za to skerb ni, da bi detelje, repe, pése, krompirja korenja itd. pridelovali.

Mnogo gospodarjev je, kteri imajo to misel: naj se živina pozimi izstrada za toliko, za kolikor se je napasla poleti. Ali taki gospodarji ne pomislijo, da je ravno tako napačno gospodarstvo, kakor bi bilo to, ako bi gospodar spomladi si naredil okoli verta živo mejo, pozimi bi jo pa spet poderl in popalil, da bi drugo poletje si spet novo napravil.

Vsaki umni gospodar naj si prizadeva na vso moč, da se preskerbí za zimo in spomlad z dostojno suho klajo, da ne bo treba slame jarega žita ali druge slame govedom kot poglavitno zimsko klajo pokladati, ampak le kot nameček k drugi klaji. Tudi pése, repe in druzega korenstva naj si omisli gospodar za zimsko in pomladansko klajo toliko, da je v stanu govedom zraven druge suhe klaje tako bolj sočnate dajati. Taka mešanca naredí, da je suha klaja bolj redivna, krave več molzejo in pitavna živina se bolje spita. Le na to vižo se bo tudi živina za pleme bolj sponašala in gnoja ne bo manjkalo gospodarstvu.

Kdor hoče svoje goveda dobro gleštati, naj tedaj ravná po sledečih vodilih:

Poleti naj govedom ne dajè preobilno frišne klaje, kakor se to na več krajih še godí, ampak kar je prav; vsa ostala trava naj se pokosí za senó.

Klaja se dajè živini zmiraj v pravem redu in dobra in čedna naj bo. Tudi napaja naj se živina z zdravo in dobro vodo.

Naj bolje se glešta, naj lože se čedi in naj tečniše se redí živina, če ne hodi na pašo, ampak se v hlevu redí. Naj bi se na to povsod gledalo, kjer je kraj in podnebje tako, da se zamore več klaje na senožetih in njivah pridelovati. Pervo pa je, kdor hoče hlevno rejo vpeljati, da napravi prostorne in čedne hleve, da se živina zdrava ohrani in da ji tekne klaja. V dobrem hlevu je pa treba tudi dovelj in suhe stelje, in da se živina pridno snaži, to je, češe (štriglja) in včasih tudi umiva. Poleti tudi govedom kopanje ne škoduje, ako se skerbno godí.

Al vsa dobra klaja in skerbno gleštanje odrašene živine bi malo pomagalo, če bi ne skerbel gospodar, da le dobre živinčeta za pleme obderží in jih prav marljivo ne izreduje. Zoper vse to grešijo naši kmetovavci še prav pogostoma, in dokler ne bo v tem bolje, bo vedno hirala živinoreja. Kdor teletom, ki jih je za rejo namenil, ne privoši dalje kot 14 dní maternega mleka in jim komaj 14 dní starim že poklada suho klajo, je sam svojemu dobičku nasproti.

(Konec sledí.)

Gospodarske skušnje.

(Spet nekaj kertom na čast in hvalo). Gosp. Flourens je dal več kertov vjeti in jih je potem domá pital, da bi se prepričal, kaj jedó in koliko snedó. Pokladal jim je koreninic žitnih in druzih, zraven pa gljist (dežnih červov), polžev, tistih červov, iz kterih se hrošči ali kebri izležejo itd. Rastlinskih koreninic se niso nikoli dotaknili, červov in polžev je pa vsak kert vsaki dan 3krat ali 4krat več požerl kakor je sam težek bil. Čez 6 ur, ko so se do sitega nažerli, so bili spet lačni kakor da bi ne bili nič jedli, in nekteri so celó poginili, ako se jim 12 ur ni nič jesti dalo. Zrajtali so, da en sam kert utegne potem, kar so v enih dnevih vidili, čez leto naj manj en vagán červov povžiti. Nikoli se kert ni lotil kake koreninice ali kakega druzega sadú. Že zobje njih kažejo, da kaj tacega ne morejo jesti. Vse to vnovič spričuje, da so kerti prijatli kmetijstva, in da naj bi se nikar ne lovili in pokončevali.

(Med krompir grah saditi) je v nekterih krajih navadno, in ker pride grah posamno v zemljo in tedaj zamore krepkejši rasti, ga pridelajo tudi veliko. Sadijo pa grah med krompir takole: Ali s krompirjem vred sadijo grah, ali pa kadar je ena versta krompirja vsajena, ga sadé med krompir; pa eno ali dvoje zern položé plitvo v zemljo, k večjem poldrug pavec globoko. Treba pa je, da se ga veliko pridela, da se precej zgodaj sadí; zatega voljo je tudi treba, da krompir, s kterim vred se sadí grah, se ne sadí prepozno spomladi. Vsaka sorta graha se dá na to vižo saditi; kakoršna pa je sorta, tolikšen je tudi pridelk.

(Gare ali šajterge), ki jih v Normandíi imajo za prepeljevanje sená, slame in gnoja, so veliko lože za prepeljavati kakor naše navadne; neki gospodar v spodnji Avstrii jih je dal tako narediti ter se je res prepričal, da 4krat manj močí je potreba normandiško šajtergo naprej spraviti. In vendar ni druzega razločka med našimi in normandiškimi šajtergami, kakor da normandiška ima dolge ročice, nektere po 10 čevljev dolge; naše imajo prekratke. Brez silne močí se dajo prepeljavati in tako pri manjših kmetijah ni živine treba, pa tudi delavcev se prihrani.

Živinozdravniška skušnja.

(Da se bolezen v gobcu in na parkljih odverne) priporoča živinozdravnik Engelmayer v Burgavi žvepljeno kislíno, ktero naši ljudje navadno „hudičevo olje“ imenujejo, in ktere se vodi za pijačo toliko prilije, da

je močno kisljatega, vendar pa prijetnega okusa. Engelmayer pravi, da omenjena kuga ni napadla živine, kteri se je ta kisljata pijača skozi 3 dní dajala.

Starozgodovinske čertice.

O božici Kyhala.

Spisal Davorin Terstenjak.

Visokoučeni poznatelj indo-evropejskih jezikov in basnoslovja starih Indov prof. Adalbert Kuhn je važne in resnične besede izustil v svojem članku: „Primerjanje jezikov in pervotna zgodovina indogermaniških narodov“, ktere tukaj navesti moramo. Glasijo se pa takole: „Ako je današnji dan gotova resnica, da vsi indogermaniški jeziki so si v sorodnosti kakor bratje in sestre, se po tem takem smé prav naravno soditi, da takošni zapopadki, ki se nahajajo pri vseh indogermaniških narodih in se izrazujejo z edino, vsem narodom lastno besedo, segajo čez zgodovino posameznega naroda te rodovine“, — in malo dalje pravi: „Vsi ti narodi pa gotovo niso ob enem skupne svoje domačije zapustili; na vsako vižo je čas njih naselitve v njih sedanjih stanovališčih različen po tisuč in tisuč letih; v njih preseljevanji skoz divje dolíne gorá, skoz puste štepe in rodovitne krajíne so se občili z divjimi in omikanimi narodi in tako so se po njih razločnem značaji ali bolj poneumili ali bolj zmodrili, in ravno tako se je pogubila marsiktera národna šega in navada kakor se je življenje njih preminjalo. S tem pa se je zgubila tudi beseda, kakor so se zapopadki zgubili; ni tedaj čuda, da marsikteri zapopadek je bil vsem narodom lasten, pa sedaj se ne nahaja več pri vseh, ali pa da ravno tajista beseda pri dveh ali več druzih narodih izrazuje enak, pa ne več edini zapopadek. Če se tedaj pri dveh ali treh takih narodih še nahaja edina beseda za edini zapopadek, se smé v občne misliti, da je tako tudi pri druzih narodih bilo, ako se le druge besede nahajajo za ravno tisti ali enaki zapopadek v takem jeziku, ki une besede nima [1]).

Takošna je z imenom božice Kyhala. Češki letopisec Stransky [2]) piše, da je Banka [3]), sestra Nezamisla, častila božico Kyhala, in Hajek [4]) pripoveduje, da je Banka leta 822 slula kot velika prerokinja. Šestnajst dní je darovala božanstvom vode in zraka, nadzemeljskim in podzemeljskim, in vseh četirih straní sveta in po teh svojih daritvah je zvedila po božici Kyhali prihodnje rečí. Kyhala je toraj bila božica preročanstva, in ker v basnih vseh starih narodov nahajamo, da so božanstva vodá odločevavci udesa in delitelji modrosti [5]), tedaj je Kyhala bila božica vode.

Ker te besede iz slovanskega jezika ne moremo več razložiti, moramo besedo v obliko sanskritskega prestaviti. Glasila bi se v sanskritskem Kushala, ker glasnik *y* je postal iz glasnika *u*, in glasnik *h* iz *g* ali *k*. Glasniku *k* pa v sanskritu odgovarja *sh*. In zares v sanskritu se najde „kusha“, aqua, voda; toraj v slovanščini kuka, kyka; al staročeski jezik je *k* rad spreminjal v *h*, n. pr., *h*urva namesto *k*urva [6]), odtod kyha. Od tega debla je česka beseda „kyhal“, Ente, Gans, kakor latinska anas iz sanskritske *an*, agitare, „ana“, aqua, gerška νησσα, Ente, po ostroumnem Pottu [7]) iz snâ, fliessen, kakor slovenska otva, utva, rezijanska otja iz *an*, banka iz bana, in ta iz sanskritske vana, „aqua“.

[1]) Adalbert Kuhn v svojem „Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung“ IV. Band stran 81, 83.
[2]) Stransky „de republ. Bohem.“ cap. 6.
[3]) Na rimskem kamenu na Dunaji je ime žensko Benka. Glej Muhar „Römisch. Noricum“ I. 187.
[4]) Hajek II. 477.
[5]) Tudi severni Slovani so radi pripisovali moč preročanstva.
[6]) Mater Verbor. h. v.
[7]) Pott „Etymol. Forschung“ I. 199.

Kyhal, anas, Ente, Otva, Utva, Otja, banka, νησσα pomenujejo toraj eno, in sicer, kakor Pott misli, „die Schwimmerin“, ali še menda bolje „die Wasserbewohnerin“.

Pomen vode in reke je ozko združen. Ker še se je beseda kyhal ohranila, je tedaj tudi nekdaj kyhala znana bila. Gori sem rekel, da so božanstva vodá delitelji in posestniki prerokovanja, tako nordiške Nornen, in v tej besedi vidimo, da poznamljevanje božic prerokovanja in vode je iz enega debla, n. pr., niordr, Meergott, od sanskritskega nîra, „aqua“, nerungr, pruski nehrungen, slovenski nura, nora, ponoriti, ponirati, gerški νηρον [1]). Tudi v sanskritu nahajamo kusha, „aqua“, kushala, gnarus peritus“, salvus prosper. Kakošne prečudovite enakoličnosti!

Ogled po svetu.

Kristijani v Turčii. (Dalje.)

Spisal Matija Majar.

Da pa moremo progovoriti od stanja kristijanov v Turčii dokladneje, se moramo ozreti na vse dežele poluotoka balkanskega i na povestnico narodov tam prebivajočih. Ta poluotok imenujejo nekteri poluotok Slaveno-helenski, nekteri ilirski; pa to poslednje ime nekako ne dopade Serbom, zato ga tudi nočemo tako imenovati, temoč ga imenujemo najprikladneje od njegovega naj večjega pogorja Balkana poluotok balkanski. Tudi Hišpanija in Portugalija se imenujete od pogorja pirenejskega poluotok pirenejski.

Balkanski poluotok obsega vso zemljo i otoke na jugu od Donave i Save med morjem černim i belim (Marmora), egejskim, sredozemnim i jadranskim.

Podnebje je na celem poluotoku verlo prijetno i ugodno, akoravno ni povsod tako gorko, kakor na poluotoku italijanskem, ker je mnogo visokih gor, tako visokih, da na njih verhih i kernih celo drago leto sneg ne skopní. Še same ravnine, planjave i doline vsred visokih gor ležé dosta visoko nad gladino morsko. Na teh gorah je zrak ojster i zima dosta huda. V obče pozimi sneg ne pade, temoč se vleže samo megla i dežuje pogosteje; v južnih stranah poluotoka cveti pa večna spomlad. Zrak je verlo čist in zdrav zvunaj nekterih blat i močalov na iztoku Donave. Ako se je nekada izlegla ovde kuga i morija, tega ni bilo krivo podnebje, ktero je verlo prijetno i zdravo, ampak gerda nesnažnost i nečistota turška. Zemlja je zelò rodovitna — še rodovitneja, kakor v Italii, pa v obče slabo obdelana; zvunaj v predelih, kteri so se srečno otresli jarma turškega, kakor v kneževini Serbii in v kraljestvu helenskem (gerškem), kjer se radostno povzdiguje poljedelstvo, živinoreja i se veselo širi prosveta. Nižji hribi i berda so ozalšani z večno zelenjavo, više rastejo kostanji i dobi, še više bukve i jedli, zatim rastline planinske i črez te stermí škerbasto skalovje, goli holmi i skalnati kèrni pogorja helensko-slavenskega. Jugo-zapadne višine i doline na Gerškem, v Epiru i Tesalii so okrašene s prijetno dišečim cvetjem i izverstnim drevjem, tam rastejo: vino, pomeranče, olive, citrone, pavola, tabak i ostale plodine i rastline južnega podnebja. Severne krajine rodé obilno vsakoverstnega žita i gore, v kterih se znajdejo razne rude, so pokrite z dobrovami i gvozdi, v kterih biva mnogo zverine: medvedov, volkov i risov. Pa tudi domača živina se dobro plodí i redí. Dežele so ugodne i prijetne, zdrave i prav rajske, kakor v paradižu ali raji — samo človek je tukaj zavoljo turške divjosti i okrutnosti zdivjan i pravi terplenik.

Naj davnejši i pervobitni prebivavci poluotoka balkanskega so bili na jugu Traki ali Pelazgi i Heleni (Gerki) na Gerškem, Moreji, Livadii i v gerškem otočji (arhipelagu); na severu Iliri, kteri so bili po vsej podobnosti Slaveni, ako ravno se nekterim učenim to še ne zdí dosta jasno dokazano. Stari Heleni so bili tadaj naj

[1]) Glej Weinhold v „Zeitschrift für deutsches Alterthum“ VI. 462. 463.

Pis.

prosvetlenejši narod, od njih se je pozneje razširila učenost i prosveta še le k narodom zapadnim v Evropi. Macedonski kralj Aleksander, imenovan Véliki, je ustanovil ogromno deržavo, pozdeje so Rimljani ovladali ta poluotok i rimski cesar Konstantin je prenesel cesarski prestol v stari Bizanc, to je, v Konstantinopelj, sedajni Carigrad, po turško Stambul. Cesarstvo rimsko je zatem razpadlo na zapadno i iztočno. Arkadi je bil pervi cesar iztočni v Carigradu i njegovi nasledniki so se imenovali obično cesarji gerški. Temu je sledilo, da je tudi patrijarh carigradski poglavar cerkve iztočne postal, kjer so uživali v obradih i službah božjih jezikov domačih, narodnih, kakor gerškega, slavenskega i drugih. Narod gerški se je tadaj že bil izopačil i izpridil, bil zavit, lehkomiseln, zapravljiv i razuzdan, je oslabivljal i vlada njegova je propadala. Ptuji narodi so burili v dežele gerške, naj dalje so se tukaj razširili Slaveni. Rimska Moesia, sadajna Bulgarija je že berzo po rojstvu Kristusovem bila obljudnena s Slaveni i v 6. stoletji so Slaveni se razširili po Tracii, Macedonii, zatem se vsedli tudi v Tesalii, Livadii, v Moreji i Peloponesu med samimi Staro-Heleni i se pomešali ž njimi. V obče najdemo v 6. veku v jeden mah poplavjen skoro vès balkanski poluotok samimi Slaveni tako, da pozdejši spisovatelji gerški (okolo leta 1000) tožijo: da so prišli Slavenom v vlast celi Epir, Helas (Gerška), Pelopones i Macedonija. Cesarstvo gerško (v Carigradu) je očitno razpadalo; iz njegovih razvalín se je povzdignilo slavensko kraljestvo Bulgarija i cesarstvo Serbija. (Dalje sledí.)

Kratkočasno berílo.

Laž i prilažič.

Národna pravlica iz nabirke Matija Valjavca *).

Jenput bili su dva ljudi laž i prilažič. Išel je jeden vu kèrčmu i zamoli zajtlek vina. Kèrmar vpita ovoga človeka, da jim kaj novoga pove. On jim veli: ja sem videl jednu kokoš, koja je stala z jednum nogum na onaj kraj Save a z drugum na onaj kraj Mure, te onak iz Drave vodu pila. A ljudi, koji su bili vu kèrčmi, kažeju, da je to ni istina. On odide. A kad bi prilažič došel i on tak zamoli zajtlek vina i oni pitaju ovoga, i on jim kaže, da je vidil tak veliko jaje, kaj su morali kovački detiči razbiti, i kad bi oni razbili, mam su devet melinov mlelo, tak su oni odma rekli, da je ona kokoš iznesla ono jaje.

Onda laž išla je vu drugu oštariju, te zamoli, da joj daju jen zajtlek vina. Opet ju pita kèrčmar, da jim kaj novoga pove. Onda jim veli, da je vidil takvoga korena, gde su tri nakovali bile i kod saka nakovali je sedem detičov kovalo. I oni su ni veruvali. Kad bi bil došel prilažič a on jim kaže, da je videl takov list od zelja, kaj je pod njim sedem kol stajalo. Vozda su si mislili, da je onaj koren od ovoga pera.

Opet laž dojde vu drugu oštariju i veli jim, da je vu onoj pokrajini nekoliko pošt morja izgorelo. Oni su mu opet ni veruvali. Dojde opet prilažič, a oni mu veliju, da je tu bil jen človek, koj je kazal, da je nekoliko pošt morja izgorelo. A on odgovorí, da on ne zna, neg to sam vidil, da je čuda foringašov pečenih rib peljalo. I vezda su mislili, da je istina, da je morje pogorelo.

Tri brati.

Národna pravlica iz nabirke Matija Valjavca **).

Tak su bili tri brati. Vumèrl je otec a dela su dobili samo saki jeden hleb kruha, pak su odišli po svetu.

A naj mlajšega su deržali za bedaka pa ga nisu terpiti mogli. Kad bi dalko bili išli, ugladili su, pak veliju bedaku, da naj dade on svoj kruh, da ga pojeju, da, kad bu on gladen, onda oni njemu svojega daju. Onda njegovoga kruha pojeli su.

Drugi dan išli su dalje, i kad bi ugladili ovi dva brata jeju svoj kruh, a bedaku ne daju nikoj. Ov jim veli: zakaj meni vi ne date kruha kaj bi jel, a vi ste mojega pojeli? Brati mu veliju, ako oče, da mu kaj daju, naj si dá oči izkopati, onda budu ž njim prosili i jesti dobili. Ovaj bil je gladen pa si dade oči izkopati, nu brati su ga ostavili i odišli po svetu. On ni znal ni sim ni tam, i plakal se je, i došle su Vile i spominjale su se: da bi ovaj človek znal, da bi si zorjinum rosum oči namazal, bi odmah pregledal; a ov je to čul i uvek si je hadral z očmi po travi i pregledal je napokon. Dobi jednu posudu i ž njim si je zagrabil zorjine vode i išel je dalje. Zestal je jednog miša, gde se je kotal, kajti bil je slep, i pita ga: kaj je tebi, miš, kaj si tak žalosten? Kak ne bil žalosten, da nikaj ne vidim. Namazal mu je oči i taki je pregledal. I mišek mu je zahvalil i rekel: bog ti plati, dok ti ja povernem. I je odišel i išel jeden falaček, pak je našel jednu čmelu, gde se je plakala v prahu i kotala, kaj ni imela oči. Pita ju: kaj ti je, čmela, kaj si tako žalostna? Kak ne bila žalostna, da nimam oči i nikaj ne vidim. I ovoj čmeli je takajši namazal oči i pregledala je taki. Ova je njemu takajši zahvalila kak mišek: bog ti plati, dok ti ja povernem. I pak je išel jen falaček i je našel vuka, gde se je skoro zatukel vu šumi. Pita ga: kaj ti je? Kaže: oči mi fale, tako bludim i tučem po dervetju, da se samo ne zatučem, I vuku je namazal oči i ozdravel je, i takajši zahvali: bog ti plati, dok ti ne povernem.

Onda je išel i došel je do grada, gde su njegovi brati služili. I on je onde dobil službu, kaj je ovce pasel. I ovi brati su njega poznali, i jenkrat, kad je ov odišal na pašu, nalagali su njegovi brati gosponu, da je rekel, kaj bude sé žito jednu noč zmlatil. Gosponu se lepo vidilo to, i kazal je njemu da, ako ne bude to načinil, da bude vumorjen. On se plača pak ide van. Dojde mišek pak ga pita: kaj ti je? Ov mu sé pove. Onda mu miš veli: ti se nikaj ne boj, samo idi spat, to ti se bude do jutra gotovo. Miš je samo zacvilil i dojde toliko mišov, da je sé bilo gotovo. Dojdeju brati vidiju, da je sé gotovo, i vidi gospon i vesel je bil. Onda ovi njegovi brati neznajuči, kaj bi pak rekli gosponu, veliju, da je rekel, da bude do jutra cirkvu iz vojska zazidal. Onda on dojde dimo, pak mu poveju, ako ne bu napravil, onda bu glavu zgubil. Onda je išel na travu i plakal se je i dojde čmela i veli mu, da naj ide spat, da vre prež njega napraviju. Onda dojdeju puno čmel i su iz vojska napravile cirkvu. Ponoči se je gospon stal i prestrašil, da je sé svetlo bilo, i poslal po inoša in pelal ga dole vu cirkvu, i oltari i sé je bilo gotovo, i Jezuš, Marija i Josef na velikem oltaru. Onda kazali su brati gosponu, da je rekel, da bi toliko zverine dotiral, da ne bi v njegovom dvoru stale. Opet mu veliju kakti predi, da, ako ne bude to načinil, bude vumorjen. On se plače, dojde vuk i mu veli: nikaj se ne boj, to bude sé načinjeno. Ja vre v jutro doteram, a ti mene počekaj vu jutro v zorji. I tako je bilo. Vuk dotera puno zverine. Ov ga počeka i vuk mu kaže, da naj sedne na njega. A gospon videči toliko zverine, maše z rukum, da je dosta, da ne treba je terati. A vuk kaže: samo teraj. I zverad razdrapala je njegove brate, a gospon je njega vu svoju hišu pozval i pital, kak je to on sé včinil. I je povedal, kak su mu brati kruha pojeli, kak su mu oči izkopali i ostavili ga. I gospon mu dá svoju hčerku za suprugu, i načinili su gosti, i ja sem tam bil, i još dan danes rad idem tam, gde su gosti.

Ta nek ide v koš gde jih ima još.

Prislovice.

Nabral v Istri Jak. Volčič.

Nova vréča nova sreča.

Ne pazi, ča ti reče, nego (ampak) ki ti reče.

Prijela je gospa žmul (kozarec), pak si je naterla žul. (O mehkužneš!)

*) Zapisana kakor se slovenski jezik govorí v okolici Varaždinski.
**) Ravno v tem jeziku zapisana. Vred.

Bol (bolezen) ne pomore, nego razmore.

Kako jadri, tako gré.

Ča imam, s tem klimam (služim).

Gledaj okolo sebe, pak drugemu reci. (Medice, cura te ipsum!)

Ne čuvaj se psa, ki laje, nego ki mučí (molčí). (Skrit sovražnik pervo škoduje).

Ča lepše kaže, pervo gré. (Naj lepše gré rado naj pred pod zlo).

Udri me po ki perst češ, me boli. (Vsaka škoda mi je škoda).

Kokoš poje, peteh (petelin) odgovara; joh kuči, kade nije gospodara! (Slabo, kadar žena možu gospodarstvo prevzame).

Bog pusti človeku (delati) ča (kar) če, a ne dokle če.

Ne stori kruha muka, nego ruka. (Na umetnosti je mnogo ležeče).

Hvali more (morje) a derži se kraja.

Lahko je storiti ča je niš. (Fehlen ist leicht).

Nikdar mu sunce ne sveti. (Nikdar ni vesel).

Kada blago mine, pamet pride.

Ki ima grable, treba da ima i vile. (Ki ima mnogo, naj komu kaj da).

Pust pojidavac, vazam (vélika noč) prikazavac. (V pustu se vsaka hiša posebej gostuje, v veliki noči pa se dari delijo).

Plačniku (ki je v cesarski plači) je dobro ko mravu (mravlji); mravu v starosti krila (perutnice) narastu, a on penzion dobí.

Ki dá svojemu gerlu na volju, pade v tugi i nevolju.

Ki nima srama, nima poštenja.

Ima škare i lakat, deli kako mu je drago. (Sam svoj gospodar).

Rež seje. (Visoko se nosi).

Ča koristi na vetar puhati, ač (ker) v oči nosi. (Ne govori od sebe in od svojih nič hudega; sramota ti bo).

Muha brenči, dok v gnoj pade. (Napuhnjene dekleta).

Šla je mačka po salo, pak je sve skupa ostalo. (Ako kdo kamo gré, pa se zakasne).

Novičar iz raznih krajev.

30. dan t. m. se bojo cesar podali v Ostrogon (Gran), kjer bo drugi dan, v nedeljo, praznično blagoslovljenje ondašnje nove stolne cerkve. — Zavolj dohoda presv. cesarja in cesarice v Gradec, so premenili letošnji sejm tako, da se bo začel 25. dan t. m. in končal že 6. sept. zvečer ob šestih. — Da se bojo gojzdni servituti v red djali, se ima po višjem ukazu v vsaki deželi deželna komisija ustanoviti; pod to komisijo bo po velikosti dežele več ali manj okrajnih komisij, ktere bojo hodile gojzde ogledovat. — Poslednji teden je žitna cena padla po vseh tergih našega cesarstva. — Deželno poglavarstvo dunajsko je ukazalo, da vozovi za teleta morajo biti s slamo dobro nastljani in tudi lojtre, kamor teleta glave naslanjajo, morajo biti s slamo ovite; čez lojtre ne smé nobenemu teletu glava viseti, pa tudi ne smé tele na teletu ležati. Tudi vozovi za prešiče morajo biti tako napravljeni. — Železnica, ktera se ima, kakor nam je poslednji „novičar iz avstr. krajev“ veselo novíco povedal, iz Celja v Celovec napraviti, se bo nek iz Koroškega potegnila do Bocen-a na Tiroljsko in se sklenila z Bocensko-veronežko. Bankír Oppenheim v Koloni (Köln) stojí nek na čélu početnikov omenjene železnice, kteri so po izdanih delnicah (akcijah) 55 milijonov kapitala skupaj spravili. — Kardinal in nadškof pražki knez Švarcenberg, izvoljeni oglednik vseh avstrijanskih samostanov, si je za soogledníka samostana Admonškega pridružil milostljivega kneza in škofa lavantinskega Slomšeka. — Judov je v avstrijanski armadi blizo 12.000, izmed kterih jih je več kot 500 oficirjev in pa zdravnikov, ki so tudi na stopnji oficirjev. — Ko je unidan v Pragi zlo gromelo in treskalo, je udarila strela v neki strelovod, iz tega pa je šinila v Moldavo v vodo; kmali potem se je na verhu vode prikazalo veliko rib, ki so večidel bile popolnoma mertve ali pa tako omamljene, da so se dale lahko z roko vjeti. Tedaj tudi v vodi ne zgubí elektrika (nebeški ogenj) svoje silne močí. — Španjolske novíce so še zmiraj brez vse važnosti; nič se ni še zgodilo, da bi se moglo reči, kaj bo vprihodnje. — Čedalje ste si angležka in napolitanska vlada manj prijatlici; to se vidi očitno iz tega, da je angležka vlada veléla svojemu poslancu, ki ga je dosihmal imela pri napolitanski, naj zapustí Neapel; pa tudi francozko sili, naj storí po njenem izgledu. — Časnik francozki „Siecle“ je razglasil pismo parižkih študentov, v kterem oni svoje sočutje z Lahi razodevajo. — Po strašni morii v Kuči so pustili Černogorci 100 vojnikov v Medunu, neki terdnjavi, da bi tako si obderžali prisvojeno okrajno. Na to pošlje paša škutarski berž 1000 vojakov, da bi zapodili Černogorce iz Meduna, — al Černogorcom pride še 400 Piperanov na pomoč; na to pobegnejo sicer Turki; al med pašom škutarskim in knezom černogorskim je vstal nov razpor, ki se bo težko z lepo končal. — Čudna novíca (menda prazna pravlica) se razglaša zastran prihodnjega kneza Moldave in Valahije; govorí se namreč, da cesar Napoleon misli Napoleonca Petra Bonaparte-ta na to mesto spraviti. Dosedaj se od njega ni veliko slišalo, kakor da je leta 1848 v deržavnem zboru mutast sedel, in da ga afrikanska armada v Algieru ni hotla za polkovnika imeti. — Francozki poslanec grof Morni je caru rusovskemu h kronanju réd častnega legijona prinesel. — Po oporoki (testamentu) Napoleona I. se bo na Francozkem 26 okrajnam, ki so v testamentu imenovane, po 50.000 frankov razdelilo. — Ponoči 8. dan t. m. je v Lisabonu, poglavnem mestu portugaljskega, kakih 200 oseb skušalo prekucijo vneti; klicaje „Živi don Pedro V.! Živi narod portugaljski! Preč z odertniki! so po mestu se klatili, hitro pa pobegnili, ko se je približala mestna straža. — Imenitno novíco smo zvedili iz severne Amerike pa tudi iz Angležkega, da po več krajih so skusili iz lesá papir delati, in da je leséni papir prav lep in bolji kup od navadnega, iz cunj napravljenega. Najprej dajo les namakati v hudem lugu (kaust. Soda), da mu izvlečejo smolnate stvarí; potem ga denejo pod klorov gaz, ga zmijó, pa spet v hudem lugu namakajo, še enkrat speró in potem beliti dajo. Vse drugo se potem dela na mašinah kakor po navadi delajo papir. V 24 urah je na to vižo iz lesá papir gotov.

Obletnica

Francetu Domicelj-nu, bogoslovcu 3. leta,

umerlemu 22. augusta 1855.

Obrezan kamen svetu oznanuje,
Da v grobu hladnem mož častí počíva;
Za njim solzice marsikdo prelíva,
Hvaležnost svojo mu tako skazuje.

Al kdo na zemlji Tebe objokuje,
Ker sreča zlata b'la Ti zavidljiva?
Na grobu Tvojem plače mati siva,
Preljube brate Tvoje Ti zročuje.

In z njimi bratec! jokamo solzice,
In ž njimi čutimo prijatli rano
Pravične roke nam' z nebes poslano.

Naj lahka bo odeja Ti zemljice
Do dneva, ko v življenja novi zori
Nam domovina slajša se odtvori!

V Podbrezjah. Jože Novak.

Pogovori vredništva. Gosp. J. B. v R.: Obljubljeni popis Č. nam bo prav všeč; prosimo za-nj.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**